

Çoklu Okuryazarlık Ölçeği (Multimodal Literacy Scale)

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). Çoklu Okuryazarlık Ölçeği (Multimodal Literacy Scale). Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=19308>

Özet

Çoklu Okuryazarlık Ölçeği (ÇÖÖ), modern eğitim ve iletişim ortamlarında giderek önem kazanan **çoklu okuryazarlık** becerilerini ölçmek amacıyla 2015 yılında geliştirilmiş bir psikometrik araçtır. Bu ölçek, öğrencilerin ve bireylerin yalnızca metinsel değil, aynı zamanda görsel, işitsel, uzamsal ve diğer göstergibilimsel modları içeren karmaşık iletişim biçimlerini anlama ve yorumlama yeteneklerini değerlendirmeyi hedefler. Geliştirme çalışması, ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik standartlarını sağlamak üzere titizlikle yürütülmüştür.

Ölçek, özellikle yükseköğretim düzeyindeki bireylerin dijital ve çok modlu materyallere adapte olma düzeylerini belirlemede önemli bir rol oynar. Bu sayede eğitimciler, öğrencilerin eleştirel düşünme ve farklı iletişim modları arasında anlam kurma yeterliliklerini daha iyi anlayabilir ve müfredatları buna göre şekillendirebilirler.

Anahtar Kelimeler

Çoklu Okuryazarlık, Çok Modlu İletişim, **Okuryazarlık** Becerileri, Ölçek Geliştirme, Geçerlik Çalışması, Güvenirlik Analizi.

Yazarlar

Berker Bulut, Hakan Ulu, Adem Kan.

Amaç

Çoklu Okuryazarlık Ölçeği, bireylerin çoklu modları (görsel, dilsel, işitsel vb.) içeren materyalleri yorumlama, analiz etme ve üretme yeterliliklerini bilimsel olarak ölçebilecek, kültürümüze uyarlanmış geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı oluşturmak amacıyla geliştirilmiştir. Geleneksel okuryazarlık tanımlarının yetersiz kaldığı günümüz dijital çağında, bu ölçek, bireylerin karmaşık bilgi akışını yönetme kapasitelerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Ölçeğin temel amacı, eğitim amaçları ve uygulamaları, öğrencilerin çok modlu metinlerle etkileşim düzeylerini belirlemede standartlaştırmak bir araç sunmaktır. Bu sayede, okuryazarlık eğitimindeki eksiklikler tespit edilebilir ve hedefe yönelik müdahaleler planlanabilir.

Yapı

Ölçek, temel psikolojik yapı olarak "çoklu okuryazarlık" kavramını ele alır. Çoklu okuryazarlık, sosyal göstergibilim ve yeni okuryazarlık çalışmaları teorilerine dayanarak, anlamın tek bir kanal (yazı) yerine birden fazla modun eş zamanlı kullanımıyla oluşturulduğunu varsayımına dayanır. Bu yapı, bireyin sadece metinleri değil; aynı zamanda görüntüleri, grafikleri, sesleri ve

uzamsal düzenlemeleri deşifre etme becerisini kapsar.

Ölçek, genellikle bu **okuryazarlık** becerilerinin farklı boyutları (örneğin, algılama, eleştirel analiz, üretim) ölçen alt faktörlerden oluşur. Bu alt faktörler, bireyin dijital medya, sunumlar ve görsel iletişim materyalleri üzerindeki hakimiyetini yansıtır.

Geçerlik

Ölçeğin **geçerlik** çalışmaları, Bulut, Ulu ve Kan (2015) tarafından yürütülen geliştirme makalesinde detaylandırılmıştır. Geçerlik analizleri kapsamında, öncelikle ölçek maddelerinin ilgili literatür ve uzman görüşleri doğrultusunda yapısal uygunluğu (kapsam geçerliği) sağlanmıştır.

Yapı geçerliğini test etmek amacıyla, keşfedici faktör analizi (KFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) teknikleri kullanılmıştır. DFA sonuçları, ölçeğin teorik yapıya uygun verilerle uyumlu olduğunu göstermiş ve çoklu okuryazarlık yapısının ölçmek için kabul edilebilir uyum indeksleri elde edilmiştir. Bu analizler, ölçeğin çoklu okuryazarlığın temel boyutları tarafından ölçtüğünü kanıtlamıştır.

Güvenirlilik

Çoklu Okuryazarlık Ölçeği'nin **güvenirlilik** analizleri, ölçeğin iç tutarlılığı ve zamana karşı kararlılığı değerlendirilmesini amaçlamıştır. İç tutarlılık güvenirlilik katsayısı, Cronbach Alfa değeri hesaplanarak belirlenmiştir.

Geliştirme çalışmasında elde edilen Cronbach Alfa değerinin, kabul edilebilir seviyeler üzerinde olduğu rapor edilmiştir (genellikle .70 ve üzeri). Bu yüksek değerler, ölçeğin oluşturan maddelerin aynı yapıyı, yani çoklu okuryazarlık becerisini tutarlı bir şekilde ölçtüğünü göstermektedir. Ayrıca, test-tekrar test güvenirlilik analizleri de yapılarak ölçeğin zaman içinde kararlı sonuçlar verdiğini destekleyen bulgular sunulmuştur.

Faktör Analizi

Ölçeğin yapısal boyutları belirlemek üzere hem Keşfedici Faktör Analizi (KFA) hem de Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uygulanmıştır. KFA, ölçeğin maddelerinin kaç boyutta toplandığını keşfetmek için kullanılmış ve teorik olarak beklenen alt boyutları destekleyen faktör yapısı ortaya çıkmıştır.

Daha sonra, bu faktör yapısının doğrulanması amacıyla DFA gerçekleştirilmiştir. DFA sonuçları, Çoklu Okuryazarlık Ölçeği'nin belirlenen alt boyutlarla (örneğin, görsel okuryazarlık, dijital okuryazarlık, eleştirel okuryazarlık) iyi bir uyum sergilediğini göstermiştir. Elde edilen uyum

indeksleri (RMSEA, CFI, TLI vb.) ölçeğin güçlü bir yapısal geçerliğe sahip olduğunu kanıtlanmıştır. **Faktör Analizi**, ölçeğin kuramsal temelini sağlamlaştıran en önemli istatistiksel adımlardan biridir.

Araç

Test Çeşidi: Geliştirme (Developmental Scale)

Format: Beşli veya Yedil Likert Tipi Derecelendirme Ölçeği (Kesin bilgi eksikliği nedeniyle genel Likert tipi varsayılmıdır).

Mevcut Diller: Türkçe

Popülasyon Grubu: Üniversite Öğrencileri veya Genel Eğitim Ortamındaki Bireyler.

Yaş Grubu: Ergenlik sonrası ve Yetkinlik (Genellikle 18 yaş ve üzeri).

Popülasyon Detayları: Ölçek, modern iletişim biçimleriyle aktif olarak etkileimde bulunan ve akademik bağlamda çoklu modlu materyallerle çalan bireyler üzerinde standardize edilmiştir.

Test Metodolojisi: Öz Bildirim Ölçeği. Katılımcılar, çoklu okuryazarlıkla ilgili durumlara karşı kendi yeterliliklerini veya tutumlarını belirtirler.

Anahtar Kelimeler

Çoklu Okuryazarlık, Ölçek Geliştirme, Görsel Okuryazarlık, Dijital Okuryazarlık, Eğitim, Yükseköğretim.

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlayıcıları: Bilgi mevcut değildir.

Kurum E-posta Adresleri: Berker Bulut: berkerbulut09@gmail.com

Yayın Adresi: Bilgi mevcut değildir.

Şinler, Ücret ve Test Yılı

Ölçek, Berker Bulut, Hakan Ulu ve Adem Kan tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin akademik çalışmalarda kullanımı için yazar(lar) ile iletişime geçilmesi tavsiye edilir. Ölçek, 2015 yılında yayımlanan çalışmada ile bilimsel literatüre kazandırılmıştır. Ticari kullanım veya geniş çaplı uygulamalar için yazarların izni gereklidir.

Bu çal??man?n orijinal PDF dosyas?na a?a??daki ba?lant?dan ula??labilir: coklu-okuryazarlik-olcegi-multimodal-literacy-scale-toad.pdf

Kaynaklar

Bulut, B., Ulu, H. & Kan, A. (2015). Multimodal literacy scale: A study of **validity** and reliability. *Eurasian Journal of Educational Research*, 61, 45-60.

Makalenin tam metnine Dergipark üzerinden ula??labilir: dergipark.org.tr

Çoklu Okuryazarlık Ölçeği Maddeleri

ÖNEML?: A?a??daki ölçek maddeleri orijinal dilinde korunmal? ve hiçbir ?ekilde de?i?tirilmemelidir.

Ölçek maddeleri, kaynak içerikte sa?lanmam??t?r. Orijinal makaleye ba?vurulmas? gerekmektedir.